

VAHVAIHNA RAM

*Phuahthu : Lalrinhlui
Pa hming : Lalzuithanga
Class VII.
Govt. Zonuam MS
Zonuam, Aizawl.
Contact No. : 9862376783
Govt. Zonuam Middle School*

Vawiin hi ka u piancham a ni a, in ka tihfel mawlh mawlh lai hian a diary ka hai chhuak hlawl mai a. Tichuan eng dang mah sawi lovin ka chhiar nghal mawlh mawlh a, ka mittui chu dan zawh sèn rual a ni lo. A diary-ah chuan ti hian a inziak a :

Khuangchawi thla a ni a, kawla ni lo chhuak chuan thlasik a rawn her chhuahpui ta riai riai mai. A lunglenthlak mang e. In nih ve tho ka ring, fam tate ngaiin ka rûm a, kan sulhnute kan chhui let thin a nih kha. Keipawhin ka lenrual hlui then hnute ngaiin ka awm a, ka sulhnu leh nun hluite chu ka chhui kir a ni.

Kum 2020 April thla ah chuan kum hmasa lama an hmuhchhuah, coronavirus (Covid-19) avangin khawvel chu a inkharkhip a, kawtlaite chu a reh duk mai a ni. Mizoramah pawh kai an hmuh ve neuh neuh avangin kan veng pawh a hma ai zawngin kan fimkhur lehzuai a. Kan chhungkua pawh a hma aiin kan inpawh a, kan hlim thin hle. Nimahsela chu hri chuan kan rin phak bakin min tichhe ta a, ka pate; min hmangaih em emtu, chhungkua min suiikhawmtu chuan mual min liamsan ta. He hri nunrawng hian pawisak a nei reng reng lo mai. Ka nu leh ka pate inkar a tichhia a, ka pite bulah kan unau chuan kan awm ta a. Ni khat chu pawisa bo avangin kan inhnial a, ka lak ni lo mah se kan vaia kan chhuah ai chuan tiin keima tih a nih thu ka sawi ta tawp a, a zan la la chuan ka pite in ata chu ka chhuak ta a.

Ka naute chu ka pi ten an enkawl a, kei erawh chu ka nun ti hrehawm lehzuai turin tuithlarin ka awm ta mai si a. Lockdown lai a nih avangin pawisa pawh nei ila dawr an hawng si lo. Riltam taka ka awm lai khan Pathian ka au va, min puih ka beisei, mahse chhanna engmah ka hmu lo. Chuta tang chuan tangtai leh inkhawm te, ka kristianna te chu ka thlah ta a.

Beisei a va bo tehreng em ! Ka chhe vek ni berin ka inhria, riahna rûn takngial pawh han neih loh chu ! Chhung kima kan len lai te, thutthleng nuam taka kan thut lai te, eitur tuihnai tak tak kan ei laite kha, rei lovah hun chuan a her liampui si maw ! Patê, nang tal la awm la chu aw..

Zan hun a lo thleng leh ta a, he zan hi a ni, ka dam chhunga ka hriat reng tawh tur ka tih chu. Khawlaiah chuan baihvai taka ka vah vel lai chuan ka hmaah chuan drug addict OD (overdose) hi ka hmu hlawl mai a. Khatih lai khan eng nge ka ngaihtuah ni, a syringe ken lai, No 4 tlem la awm chu ka chuh thut a, ka invit ta mai a. Ka kah luh zawh rual chuan ka phawi vat a, baklengin ka tlanchhe ta a, kawng pawh ka hmu chuang lo. Rei fe ka tlan hnu chuan ka tlu taw3p a, ka harh chuan thingin ka vel chu a hual khup mai. Mang ram emaw tiin engah tehchiam ka ngai hran lo, mahse a lo ni awkawng lo mai, ramhnuaiah ka tlan lut a ni tih hai rual a ni ta lo. Eng ti tiha tlan lut nge maw ka nih le ?

Zing dar 4:00 vel a nih avangin khua a lo thim mup mai a, ka hlau lutuk chu chechang lovin ka ding reng a. Chutih lai chuan ka hnung lamah chuan thawm hi ka hre ta a. Duhthlan tur dang ka neih loh avangin êng ka hmuhna lam pan chuan ka tlan leh ta chiam mai a, hah pawh sawi theih a ni tawh lo. Chu êng awmna ka thlen chuan farmhouse a lo ni reng mai, khawpui a nih ka rin teh reng nen. Hetiang zan rei tawhah tunge farmhouse-ah awm ngai le ka ti rilru a. Kalna tur lam ka hre tawh lova, ka ril lah chu a ãam êm êm mai si a. Hlau chung chung chuan ka kik a, mipa naupang, keimah ang rual vel chuan a rawn hawng a. Kei lah pek chuan a sam a thur avang leh a thawmhnaw a chhiat êm avang chuan ramhuai emaw tiin ka au vak a. Ani chuan, “min hlau suh, ramhuai ka ni lo,” a lo ti vat a. Tui suak turin a lut a, min rawn pek tum chuan no chu a rawn keng hnai a, kei lahin ka lo hlau laklawh nen, ka au leh ta vak mai a. Ani tihngaihna hre lo chuan tuia min theh pahin, “I â a mi?” a rawn ti hlawl a. Keipawh chuan ramhuai a ni lo tih chu ka hrethiam ta a. Kan nuih dun nghek hnu chuan in chhunga lutin kan titi ta a. Ka hming te hrilhin ka chanchinte ka hrilh a, ani pawhin a hming Vena a nih thu leh keimah ang thova mi vakvai a nih thu min hrilh ta a. Kan titi tui lutuk chuan khawfing chah lai reng reng kan hre lo. Titi reng reng chuan kan lo tlaivar a lo ni. Ni thar kan chuankai ta a. Dar 7 bawr velah chuan hla taka mi, kan lam pana lo kal ka hmu a, Vena chu ka hrilh vat a. Ani chuan, “Insiam, rawh, kan chhuah vat a ngai,” a ti a. Enge thil awmzia ka’n ti a, “Râl an nih saw, he in hi ka pu ta a ni a, mahse he in hi an duh avangin ka pu chu an that ta a ni. Min hmuh chuan keipawh min that duh mai ang,” a ti a. Râlmuangin ka khawsa ve taw hang chu tih naka laia han tlanchhiat leh chu a manganthlak mang e. “Min zui rawh, kal ang.” “Khawi lamah nge? Kawng ka hre lo a nia.” “Min zui tawp rawh, ka hruai ang che.” “A nih leh le, ka lawm e.”

Min hruai min hruai hnu chuan veng pakhatat kan chhuak hlawl a, a hma zana ka kalna khan ni ngeiin ka hria. Chu lai hmun chu a reh hle mai, kha hri vang baw kha a ni ang. Tichuan Vena nen chuan kan kal zel a, a ei tur neih ang ang chu min sem ve a; mi thilphal tak a ni. Thilte kan ei zawh chuan tuikhur lam panin kan kal leh ta a. Tuikhur kan thleng a, tui chu a lo fim kâk mai a. Ka chhawl a hal tawh êm avang chuan ka in nghal khawlh khawlh a. Ani pawh chuan a in ve a. Kham khawp kan in hnu chuan kal zai kan rel leh ta a. Tlai thleng chuan kan vâk kan vâk a.

Zan a ni leh ta reng mai. Farmhouse pana kan kal lai chuan ka ruh zawng zawng chu a rawn za chhuak ta vek mai. Vawiin kan vah velna a ni ang. Farmhouse kan thlen chuan ka ãhianpa chuan tukverh ațanga bihthla dêk dêkin, mi an awm leh awm loh chu a en hmasa tê tê a, a lut a, min rawn hui zauh pahin, “An awm lo, a ãha e,” a ti a, keipawhin ka zui ve nghal a. A chhung kan luh hnu, kan hahchawlh fe hnu pawhin ka ruh zâ chu reh a hnehin a zual sauh sauh mai a. Mahse chutah pawh chuan a chhan ka la hre thei reng reng lo mai. Mu vang vang ila a reh mahna ka ti a. Mahse ka muhil thei chuang lo. Thawklehkhatah chuan ka inperh tho thut a, a chhan ka hrechhuak ta. A hma zanah khan damdawi kha ka inchiu lut tak e! Hetiang reng renga zan hun hman ral chu ka zuam mawlh lo. Naupang kum 10 mi vel tawrh atan chuan a nasa mah mah a ni. Tichuan ka ãhianpa chuan a hriat ka hlauh em avang khan thuziak ka hnutchhiah ta ringawt mai a nih kha. Ka ziaak zo va, a hma zana ka hmuh pa awmna hmunah chuan ka va tlan thleng ta a. Rin ang ngeiin amah a lo awm, a thi lo kha a vannei ka ti. Zah pawh dâwn lovin damdawi chu ka dil nghal phawng mai a. Ani pawh chuan min lo pe ve mai baw kha. Nawm chu a nuam. Mahse kha pa khan a dawt leh min dil tawh suh ang che a ti mauh mai si. Ka awmdan ngaiin ka awm leh dawn tih ka ngaihtuah ta a, hrilh a van hai tehreng em !

Khawvar hmaa haw leh vatin ka note ziah ka ãhianpa’n a hmuh hmian thlen ka tum a, mahse a lo hmu hman; dawt a ni tih a lo hre zui. Mahse ãawngkam rum a hmang lo. Nêm takin

min fuih a, min zilh zawk a. Khawvelah hian ðhianþha aia hlu ka engmah ka nei lo reng a ni. A tuk khua a lo var a, vanneihthlak takin nimina farmhouse-a lo kalte kha an lo kal tawh lo hlahu mai. Farmhouse ka tih ve ziah hi thlâm, thlâm changkang, in ang deuha hman theih a ni.

Zan a ni leh dawn, a va huphurhawm èm! Mahse ka ðhianpa min puihna azarah zan hun ka paltlang ve ta. Mahse zan khat chauh a ni lo, thla khat leh a chanve, thla hnih dawn a daih. Ka buai hnu aþanga rei vak lovah phei chuan zan mai ni lo, nilengin min tibuai a nih kha. Thla hnih zèn zawn a ral hnu chuan nun pangngai ka nei leh ta hrám a.

Kumpui sul a lo vei a, ni te an lo ral zel a, kum thar a lo ni ta a. Ka ðhianpa, ka lei rohlu chuan he thu hi min hrilh ta mai a ! “Hrilh che hi ka hreh viau na a, I tan a ðhat zawk ringin ka hrilh che a ngai ta a ni.” “Eng thu nge ni a?” Ka chhungten lehkha min lo thawn a.” “Eng nge inziak a?”

“Rokhawlhna a awm loh chuan karleh lama an ina kal tur leh awm nghal tuin min ti a,” tiin min hrilh ta mai a.

An hum tiam a lo thleng a, lehkha inthawn ziah intiamin ui tak chungin kan inthlah liam ta a. Keipawh an farmhouse-a ka awm reng chu a rem ta lo.

A kum leh a lo thleng a. Ni khat chu kawng ka kal lain Biak In ka hmu a, kal pelh mai ka tum a, mahse ka kal pel thei ta reng reng lo. Inthlahrunna leh zahnain ka khat a, kal pelh chu ka hreh ngawih ngawih. A tawpa tawpah chuan ka lut ta nge nge a. Ka hamhaih hle mai. Biak In chhung hi kum hnih vel ka hmu tawh lo. ðhinþhi rawkin, hreh tak chung chuan ka ðangtai ta a, sawi tur ka hre lo hle.

Nimahsela mak tak main Pathian chuan min lo la pawm a, min lo la ngaidam tih chu hai rual lohvin ka thinlungah chuan a fiah ta em em mai a. Ka biangah chuan dan rual lohin mittui a luang chhuak ta a. Chu chuan chakna thar min pein ka nun chu a thlak danglam ta a ni.

Kum 2022 January thla a ni a. Lockdown an phelh fel a, sikul kal leh chu ka tum em em khawp a. Thla hnih mi inah ka inhlawh a. April thla a lo nih chuan sikul an ðan sup sup a. Keipawh admission ti turin ka kal ta a. Sikul naupang tam tak ka hmuh chuan ka zâm chhe der mai. Ka haw leh ringawt a. Kha kumah khan sikul chu kal ta lovin inhlawh bawh chuan ka khawsa leh ta a ni.

Þum khat chu ka chhungte thlithlai turin ka kal a, insiam danglamin inah ka lut ta a, min hre lo hlahu. Titi khawchang kan sawi hnu chuan ka kal leh ta a. Pawisa ka nei ðha tawh tawh bawh a, a kum leha sikul kal ngei chu ka tum tawh hle.

2023 kum a lo her chhuak a, private chu a to deuh avangin sawrkarah ka in admit ta a. Class 4 aþangin ka ðan a, ka pumrua leh pawl zat chu a inmil tehchiam lo. Hmuhsit pawh tawh ma hila tun ðum chu ka beidawng tawh dawn lo, ti ve ta sa s aka ti tlang ang. ðhian ka nei thei lo hle a, mahse ðhianþha nih ka zir hnuah chuan kawm sèn loh ka nei ta a. Lehkha ka zir lohna a rei deuh tawh nen, ka thiam thei fu lo. Mahse kum a vei meuh chuan pathumnaah ka lang ve hlahu mai. Midang tan chuan a ho viau na a, ka tan chuan thil lawmawm ber a ni awm e.

A kum leh pawh chu chutiang tho chuan ka hmang a, inhlawh leh lehkha zirin. Tlai lam ka inhlawh avangin break lai leh zing hma deuhah ka zir mai ðhin a.

Kum a inher zel a, 2025 kum a her chhuak leh ta. Pathian hi a ṭha a ni; dama min la awmtir hi. Kum tir lamah chuan China-ah hri a lêng an ti leh tawh. He hri hi hri thar niin a lang lo. Netherlands-a an hmuh chhuah tawh niin a lang. A hming hi Human metapneumovirus (HMPV) tiin an lam mai a ni. Pandemic a thlen an gem tih zawhna a tam hle a. Mahse a chhuak lo hlah. Ka sawi theihngihl ṭep chu nikumah Youth Icon, zai intihsiaakna an nei a, boruak a al hle. Mizoram chhung mai ni lo, Mizoram pawna mite pawhin an hre nual. Mizo zingah phei chuan hre lo an awm lo ti ila kan sawi sual awm lo ve. Tunah pawh an la chuai lo. Pathian ṭih mi ṭhiau, mi dangte ṭanpui mi, thawh hreh nei lo, an lâr vanga chapo chuang si lo an ni a. Mizo naupangin entwawn tur an mamawh èm èm laia anni an rawn lang hi chu kan vannei khawp mai. Pathianin a let tam takin malsawm rawh se.

Hunte an inher zel a, 2030 a ni tawh a, kum 18 ka ni ve tawh. Tunah chuan Class XII pawh ka zo ṭep tawh. Ka zawh hunah chuan ZMC (Zoram Medical College) –ah MBBS (Bachelor of Medicine, Bachelor of Surgery) training ka tum deuh a. Pawisa ka nei ve thawkhat tawh bawk a, in luah tur ka zawng ve tawh ang, mi ina awm reng chu a ni em em tawh lo. Kum te kan ṭling ve tawh tho va tiin rilru ka siam sauh sauh a.

In luah tur chu 2500 velin ka hmu a, to mahse thla khat chiah ka awm dawn tho va, thla leh lamah chuan ka chhungte ka fin ang, kan inkar a ṭha leh tawh a. Tichuan chu thla a lo thlen chuan ka chhungte chu ka fin a. Tunah chuan ka nu leh pate zawn chhuah chu ka tih tur lian ber a ni tawh mai. Vanduaithlak takin an awmna ka hre lo. Mahse ka zawng hmu leh ngei ang, ka hmuh hma chu ka zawng zel ang.

Ni khat chu ka hmingin lehkha a lo thleng a. Ka ṭhianpa Vena hminga lo thawh a lo ni a. Phur takin ka hawng a, mahse a thih thu a lo ni. Ka rilru chu a nân a vai ruai a. Farmhouse-a kan awm laia râl a tihte kha ka ringhlel nghal bur. An chhui chhuah hnu chuan an hmel an rawn tilang a, an lo ni ngei mai, an phû tawh hremna chu an hmu ngei ang. Kan ramah diknain ro kan rel khât nà a, tun ṭum zet chu hman kuma VDP-in an vuak hlum tak Pu David Mawia thihna ang vel a ni. Zoram a deng chhuak hak mai. Kha thil thlen aṭang khan kum 6 a vei leh tawh a, hetiang thihna-insawisak hlum hi a thleng leh pawn ka hre lo. Hindu ho an rawn lal a, tuman jail bang an zut peih lo a ni ang e. Kristian ten hindu ho an hneh loh aṭang hi chuan kan ram pawh a tlachhe hneh narawh e maw ! Tunah zawng kistian ten ṭan kan la leh sauh sauh tawh a, inthlan leh hunah chuan pathian nung lo betute hi Pathian nung betute hian kan va han hneh dawn Chiang èm! Ka sawi kha maw, kan hneh Chiang e. Kristian ten ro kan rel hnu chuan diknain ro kan rel a, mi tin intluktlang takin kan awm leh ta. Zalen hi chu a nuam a ni.

2032 Pawltlak thla a ni a, rei tak hnuah ka chhungte nen Christmas kan hman ve dawn ta. Chhungte nena hman chu a dan a lo dang zar mai. Ka nu pawh a awmna ka hre tawh a, ka pa pawh. An inkar siam ṭhat chiah a ngai ta. Kum han thar tê tê se, ka plan fel ang.

Ka thil tum azawngah ka nu leh pate rem hi a har ber awm e. Thla ruk ngawt ka beih hnuah an inrem ve thei chauh. Chhungkaw kehchhia chu pumkhat kan ni leh ta. Keipawn doctor chu ka zir ve ta, inchhir ka ngai tawh bik lovang. Ka hringnun thawnthu, ka vahvaihna ram chu ti hian ka khar ang e.

Aw hringnun, aw vahvaihna ram,

Rei tak luaithli min nûltir maw !

Tunah zawng chung kimte'n lêng lo mah ila,

Tû dang kan ngai bil lo'ng.

Ka chhiar zo chu ka ðu hnawk a, ka thil tih lai pawh tih zawm mai ta lo chuan ka ngaihtuahna chu a vak kual ruai ruai a. Ni e, kan chhungkua chu kim lo mah ila, kan hlim hle a ni. Ka u pawhin a hringnun chhukchho, a vahvaihna ram chu a chhuahsan ta a nih kha. Aw hringnun ! Aw hun !

A chanchin hi ril viau lo mah se ka zir chhuah erawh a ril thung. Nu leh pa inthenin a nghawng thuizia leh a pawizia min hriat chhuahtir a, inthena avanga paw sawi lo tawrhna nasatzia pawh hai rual a ni lo. Tin, ruihhlovin a nghawng thuizia te, ka u khan ruihhlo ti lo se tunah hian min la dampui ve ngei awm si a. A nghein a sim tawh chung chung pawhin a taksa chuan a chhiatpui a, a tlin ta lo nge nge a ni.

Ka u hnen aţang hian ðhian ðha hlutzia ka hre thar a, ðhian ðha nei tura ðhian ðha nih zir a ngaih hmasak dante nen lam ka ngaihtuah a ni. Ka u-in ðhian ðha aia hlu ka nei lo a tih te chu ka hre chhuak uai uai mai bawk a. Chubakah chuan, sikul kal tur emaw, thil thar zir nan hian tlai luat a awm lo a ni tih te hi ka hmu fiah em em a. Chu mai bakah hindu ho lal laia zalenna leh dikna kan ramin a tlakchham thu leh kristian-te lal aţanga kan ram a nawm tawhzia te ka ngaihtuah a, engkim hi Pathian nena tih a ðulzia te hriat deuh deuh kan ngai leh tawh a. Tun ang laiah hi chuan Pathian thu zirna te, Pathian leh politics te hi kan la hrang ta mah mah em aw ? Mizo mimal tin hi Pathian i ring em ti ila, 'aw' an ti vek awm si a. Mahse kohhran leh thildang hi lak hranna hi chu a awm deuh em ni aw tih theihin Sikulah te maw, office-ah tee maw pawh Pathian thu sawi sawi hi a zahthlak lam chu a ni. Ka u hian a rûkin hla a phuah ðhin a, a hla ka hriat pakhat chu :

Zoram dung leh vâng hrutin,

Kristian ram erawh kan inti;

Pathian zawn chhuah ram intiin,

Rangkachakah kan inngai;

Rawhtuina mei kan hmachhawn hma hian,

Sual simin kir zai i rel ang u.

Mitin hian kan nunah zan thim, a thim lai ber hi kan hmachhawn ve dawn a. Chu zan thim pawha bei aţang aţang mi chu, chu mi chu a eng a thawl e, a tan khua a la vâr ngei ang tiin ka ngaihtuah zui ta nauh nauh a.